

GENUS PHILORHIZUS

soorten 362-365

De soorten lijken sterk op *Dromius*-soorten; dekschilden met een geel-zwarte tekening. Lengte ca. 3-4,8 mm.

Areaal

Er komen 15 soorten voor in het Palearctisch gebied. In Europa 12 soorten (KRYZHANOVSKIJ ET AL. 1995, SCIACY 1991), waarvan vier in Nederland (fig. 258).

Oecologie

De soorten hebben zeer uiteenlopende oecologisch voorkeuren (zie soortbesprekingen). Zie Bünigener et al. (1991) voor een overzicht van bomen en struiken waarop de verschillende soorten kunnen worden gevonden. Voor de ordinatie zie bij *Dromius* (fig. 257).

Biologie

Nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. Van de vier in Nederland voorkomende soorten, heeft alleen *P. melanocephalus* onmiskenbaar een goed vliegvermogen.

Taxonomie

Vroeger als subgenus van *Dromius* beschouwd. Alle 15 Palearctische soorten zijn opgenomen in de revisie van Sciaky (1991).

362 *Philorhizus melanocephalus***Synoniem**

Dromius melanocephalus.

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa vooral in het westen en zuiden, naar het oosten tot Polen, Oostenrijk, Bulgarije, Klein-Azië, de Kaukasus en Syrië. **Areaalkarakteristiek:** 6, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland verbreid en algemeen in de wat drogere gebieden. Op de Britse Eilanden, vooral algemeen en verbreid in het zuiden, vooral in de droge gebieden, met een verspreiding die sterk lijkt op die van *Paradromius linearis*, maar veel plaatselijker in het noorden, met name in Schotland (LUFF 1998). In Denemarken verbreid en algemeen (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië alleen in het uiterste zuiden van Zweden (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland algemeen en verbreid in het westen, naar het oosten snel zeldzamer wordend; oostelijk van de Elbe slechts incidenteel (HORION 1941). In Berlijn (BARNDT ET AL. 1991), Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B), Sachsen en Thüringen (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995) op de Rode Lijst. In Westfalen overal algemeen (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland vooral in de warmere delen van het land, in het bekken van Genève, Mittelland, Basel, Thurgau, Wallis en Tessin (MARGGI 1992). In België verbreid en algemeen in het westen, in het oosten veel zeldzamer en in hoofdzaak beperkt tot het Maasdal (DESENDER 1986).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen overal licht toegenomen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Xerofiel, eurytoop. Enerzijds een strikte bodembewoner van open, meestal droog terrein, zoals zandige graslanden, daar in graspolen en dood plantenmateriaal (LINDROTH 1974, 1986). In Noord-Europa is de voorkeur voor xerotherme plaatsen groter dan in Midden-Europa (LINDROTH 1949). Anderzijds ook in vochtige gebieden vooral in zeggenbulten (*Carex*). Ook in graspolen in de duinen, onder andere in het gezelschap van *Paradromius linearis*. Vooral in het laagland en de heuvels (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). Ook in het literatuuroverzicht van Bünigener et al. (1991) komt de tweeledige oecologische voorkeur goed tot uitdrukking (vergelijk dit met bijvoorbeeld *Demetrias atricapillus* en *D. monostigma*).

Vangpotten. Groep: EU(B) (118 series, 230 individuen). De vangsten komen van zeer uiteenlopende open terreintypen, zoals hoogveen en heiden [1-2, 4-6], duinen [7-10] en zandige, weinig bemeste cultuurlanden [11, 14-15]. Eveneens in veel vochtiger en meer beschaduwde terreintypen zoals in oude dennenbossen [17], broekbossen en struwelen [21-23]. Hij mijdt de meeste bostypen [16, 19-20] en oevers [31-33]. **Eurytopie:** 8 (PRES = 0,67 en SIM = 0,9). **Bodem en Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** *Calathus melanocephalus* cinctus 77,1% (10,3%).

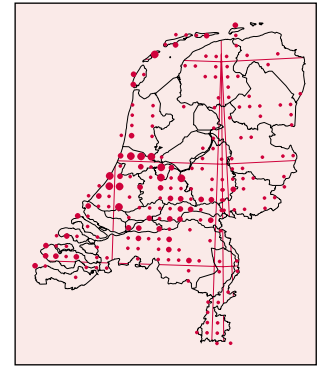
Biologie

Nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. 'Verse' dieren in augustus (LINDROTH 1986). Overwintering als imago in graspolen aan de voet van bomen, vaak in aantal (MARGGI 1992). Luff (1966B) onderzocht de kouderesistentie en vond dat bij 4°C aanzienlijke mortaliteit optrad. De dieren zijn dus aangewezen op schuilplaatsen met een zeer goede isolatie. De larve is opgenomen in de tabel van Luff (1993).

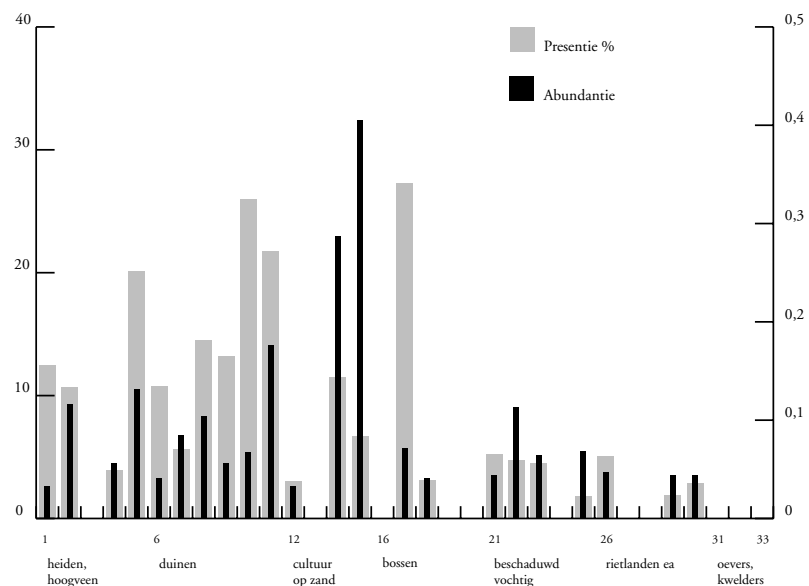
Dispersie: macropteer. (DESENDER 1989A). Vliegwaarnemingen o.a. uit Drenthe, per halve maand: april 0/1, mei 4/2, juni 1/1, juli 0/0, augustus 0/0, september 2/1, oktober 1/0 (TVH).

Bedreiging

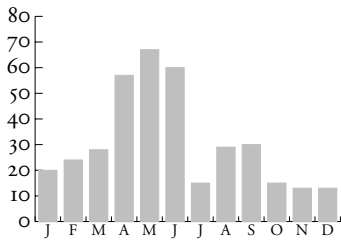
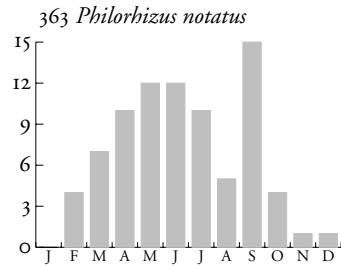
Onvoldoende gegevens.

Figuur 258

Philorhizus: aantal soorten per hok, 3 klassen (1-3 soorten).

362 *Philorhizus melanocephalus*

362 *Philorhizus melanocephalus*363 *Philorhizus notatus***363 *Philorhizus notatus*****Synoniem**

Dromius nigriventris Thomson; *D. notatus*.

Areaal

Palaarctische soort. In het grootste deel van West- en Midden-Europa, naar het oosten tot Bulgarije, Klein-Azië, de Kaukasus en Centraal-Azië. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland praktisch beperkt tot de kust. Verdwenen van oude vindplaatsen langs de voormalige Zuiderzee. Gezien het voorkomen in o.a. Westfalen, is het vreemd dat hij bij ons niet in het oosten van het land is gevonden. Op de Britse Eilanden eveneens aan de kust, plaatselijk algemeen, vooral in het oosten van Engeland tot Schotland (LUFF 1998). Ook wijd verbreid in Ierland. In Denemarken vrij algemeen en breed; het zwaartepunt ligt aan de oostkust en op de eilanden, maar ook langs rivieren vrij ver in het binnenland (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië verbreid langs de zuidkust van Noorwegen, maar in Zuid-Zweden ook veelvuldig in het binnenland, tot ca. 60° noorderbreedte (LINDROTH 1945, 1986). In Finland alleen in het uiterste zuidwesten. In Duitsland verbreid over het gehele land en over het algemeen niet zeldzaam (HORION 1941). In de omgeving van Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) en Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) op de Rode Lijst. In Westfalen echter recent uit de meeste delen gemeld (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland verbreid en niet zeldzaam in de warmere dalen rond Genève, de zuidvoet van de Jura, de föhndalen in het midden van het land, Graubünden en vooral in Wallis (MARGGI 1992). In België alleen aan de kust en elders zeer incidenteel, ondermeer aan de benedenloop van de Schelde, over het geheel genomen zeldzaam (DESENDER 1986, DESENDER ET AL. 1995).

Niet opgenomen: een buiten het verspreidingsgebied vallende melding van hok GTO7 uit 1985.

Status: in Nederland en het omliggend gebied is gemiddeld gezien het aantal vindplaatsen gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Xerofiel tot thermofiel. In Noordwest-Europa op open en droge terreinen, in graspollen en strooisel, vooral talrijk in zandhaver (*Leymus arenarius*) en helm (*Ammophila arenaria*) aan de kust, vaak in gezelschap van *Philorhizus melanocephalus* en *Paradromius linearis* (LINDROTH 1974, 1986), maar gemiddeld op wat opener en zonniger terreinen dan deze soorten (LUFF 1998). In Noord-Europa is de preferentie voor droge, zandige terreinen groter dan in zuidelijke streken (LINDROTH 1949). In Midden-Europa van het laagland tot montaan, soms subalpien tot maximaal 1800 m. In Zwitserland in strooisel op zonnige plekken, o.a. in zeggenbulten (*Carex*), in wegbermen en aan bosranden, soms in vogelnesten. (MARGGI 1992). Niet beperkt tot grassen, maar ook op bomen en struiken, zoals eiken en dennen (BURMEISTER 1939). Volgens Büngener et al. (1991), wellicht de meest thermofiele van alle *Dromius*-achtige soorten.

Vangpotten. Niet gevangen.

Biologie

Nachtactief. De adulte dieren kunnen praktisch het gehele jaar door worden gevonden. De voortplanting vindt plaats in het voorjaar; Barner (1954) vond al een copula in april. Ook in de herfst zijn de dieren nog actief (BÜNGENER 1991). Overwintering als imago, niet zoals bij veel andere verwante soorten achter schors, maar voornamelijk in graspollen. 'Verse' dieren in de voorzomer (LINDROTH 1986). De larve is opgenomen in de tabel van Luff (1993).

Dispersie: dimorf (brachypeteer). In Noord-Europa dimorf. Op de Britse eilanden doorgaans brachypeteer, met zeer incidentele uitzonderingen (LUFF 1998). Bangsholt vond in Denemarken twee macroptere exemplaren op 129 dieren. De onderzochte twee exemplaren uit België hebben zo sterk gereduceerde vleugels, dat Desender (1989A) ze als brachypeteer beschouwt. Vliegwaarnemingen zijn niet bekend.

Bedreiging

Onvoldoende gegevens.

364 *Philorhizus quadrisignatus***Synoniem**

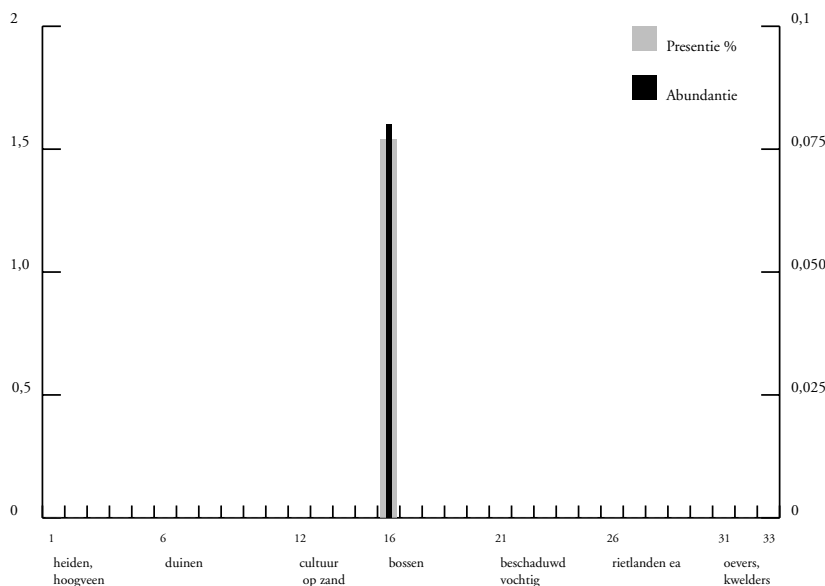
Dromius quadrisignatus.

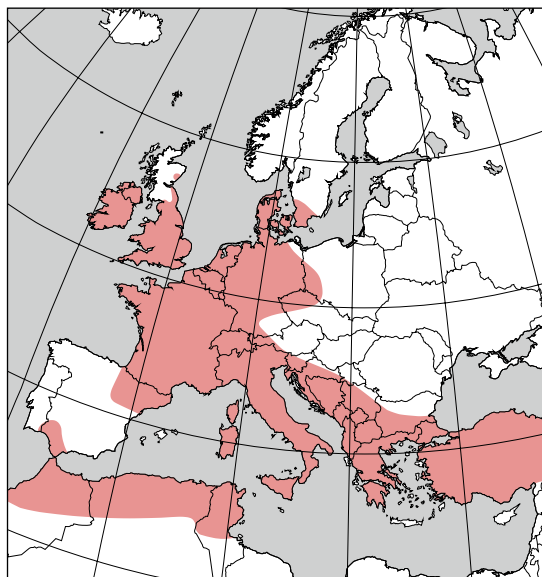
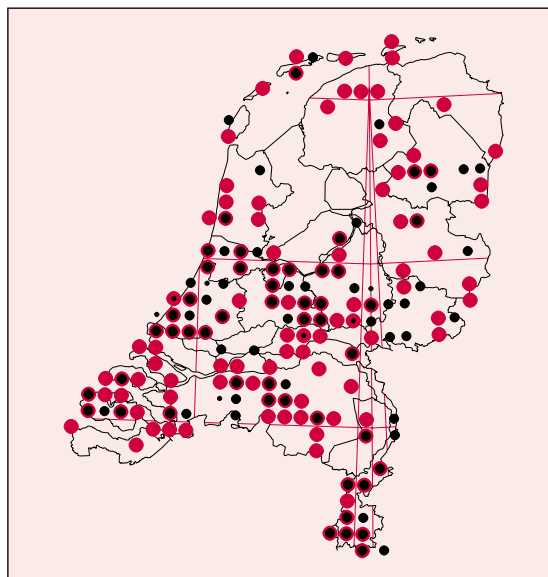
Areaal

Europese soort, in hoofdzaak Mediterraan. Van Zuidoost-Engeland en Frankrijk (zonder de bergen), via zuidelijk Midden-Europa, naar het oosten tot Griekenland. **Areaalkarakteristiek:** 4, Nederland: marginaal

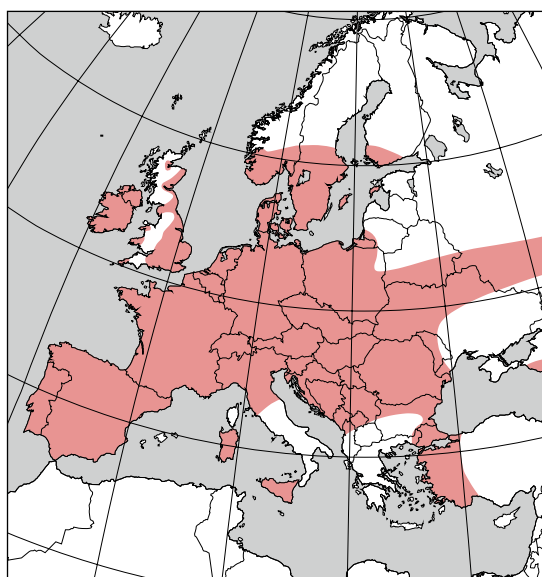
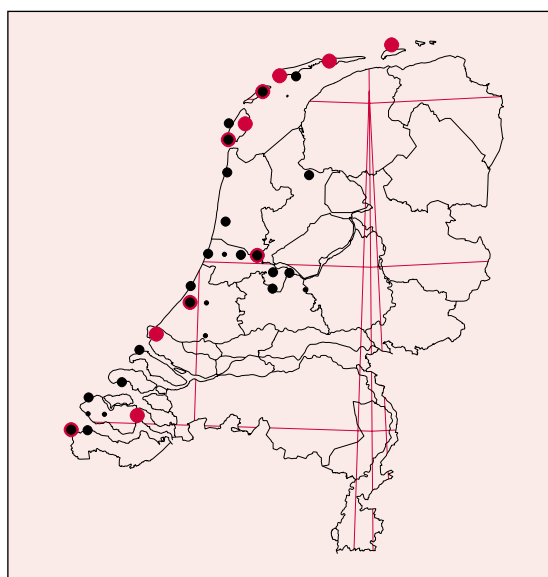
Voorkomen

In Nederland uiterst zeldzaam, slechts oude waarnemingen uit de omgeving van Den Haag (1885, DMG; Meijndel, 1927, HB) en Oosterwijk (1924) (HVE). Op de Britse Eilanden zeer zeldzaam, alleen verspreide, oude waarnemingen uit Oosten Midden-Engeland, Zuid-Wales en het oosten van Schotland (LUFF 1998). Slechts één recente waarneming en derhalve in Groot-Brittannië op de Rode Lijst (HYMAN 1992). In Denemarken alleen enkele 19e-eeuwse vangsten (BANGSHOLT 1983); als uitgestorven op de Rode Lijst (JØRUM 1995). In Fennoscandia

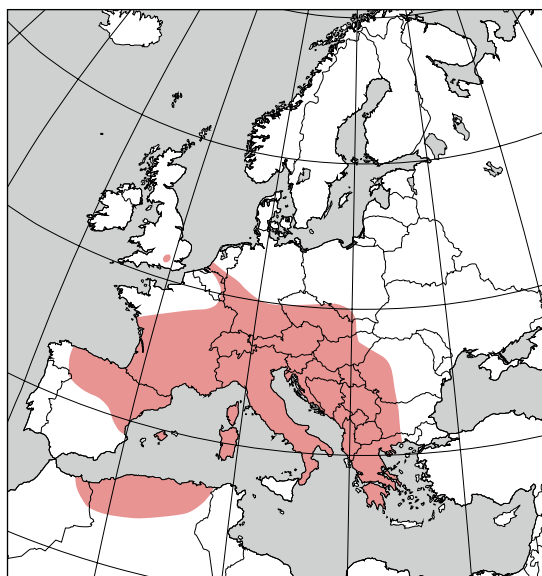
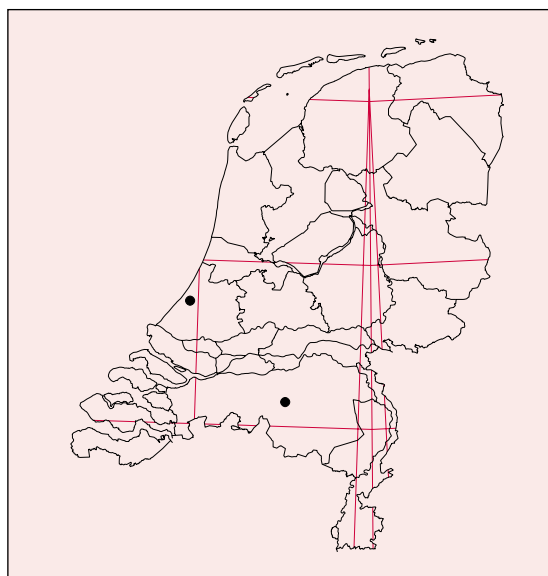
364 *Philorhizus quadrisignatus*

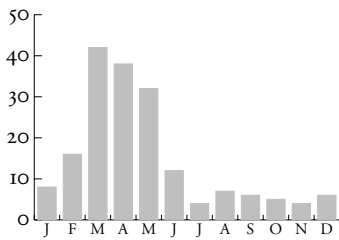
362 *Philorhizus melanocephalus*

363 *Philorhizus notatus*

364 *Philorhizus quadrisignatus*

365 *Philorhizus sigma*

dië recent in het uiterste zuiden van Zweden, wellicht daar gevestigd; niet in Noorwegen en Finland (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland beperkt tot het zuidwesten, zeer zeldzaam (HORION 1941), alleen genoemd voor Bayern, Hessen en Rheinhessen (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). Niet in Westfalen (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland van het bekken van Genève tot het noordoosten, zeldzaam, maar waarschijnlijk onderbemonsterd (MARGGI 1992). Niet in België (DESENDER 1986).

Niet opgenomen: een niet geverifieerde melding van de Amerongse Berg (FT76) uit 1980 (MBK).

Status: in Nederland en het omliggend gebied zo goed als zeker niet meer voorkomend. De Nederlandse waarnemingen liggen zeer geïsoleerd en betreffen waarschijnlijk zwerfers.

Oecologie

Arboricol, corticol, stenotoop. Een soort van uiteenlopende soorten loofbomen; ook op takken en twijgen die op de grond liggen (LINDROTH 1974, 1986). In Midden-Europa in het laagland en de heuvels, niet boven 600 m, vooral gevonden achter schors of in mos, soms ook op sparren (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). Van deze soort is bijna niets bekend (BÜNGENER ET AL. 1991).

Vangpotten. Groep: Z(D) (1 serie, 1 individu), onvoldoende gegevens.

Biologie

Nachtactief? Voortplanting in het voorjaar, mogelijk ook in de zomer. De adulten zijn nog actief in de herfst (BÜNGENER ET AL. 1991). Overwintering als imago achter schors onderaan boomstammen, o.a. platanen. Ook in de winter actief (MARGGI 1992). In de zomer bevinden ze zich over het algemeen te hoog in de bomen om waargenomen te worden (MARGGI 1992). De larve is onbekend.

Dispersie: macropteer. Waarschijnlijk een goede vlieger, evenals de meeste andere boombewonende verwante soorten, maar vliegwaarnemingen zijn niet bekend.

Bedreiging

Waarschijnlijk uitgestorven. Het verdwijnen van loofbossen ten gunste van naaldbossen is volgens Hyman (1992) een mogelijke oorzaak van de grote achteruitgang in Groot-Brittannië, alsmede een beheer waarbij dood hout wordt verwijderd. Voor deze soort is een regelmatige leeftijdsopbouw van de bospercelen gewenst. In onze streken ongeschikt als indicatorsoort.

365 *Philorhizus sigma*

Areaal

Palearctische soort. In het overgrote deel van Europa, naar het oosten tot Klein-Azië, de Kaukasus, Kirgizië en Sibirië. Ook op Madeira. **Areaalkarakteristiek:** 5, Nederland: submarginaal.

Voorkomen

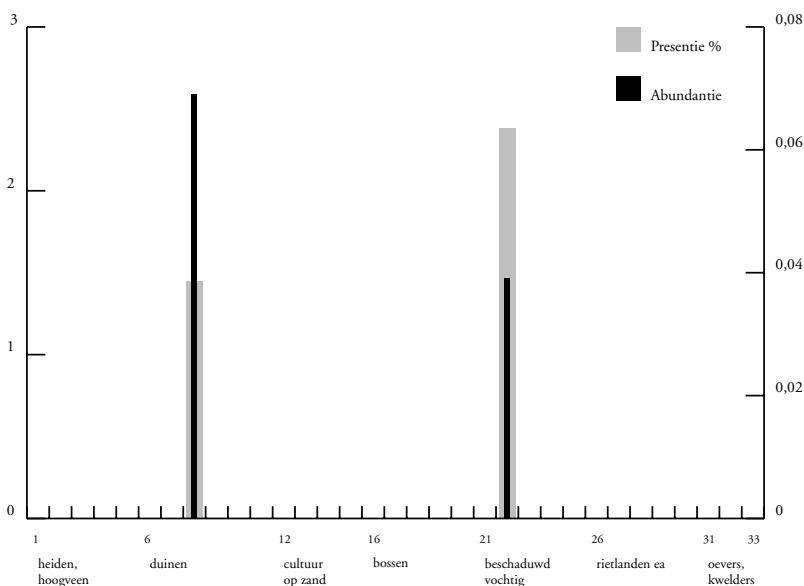
In Nederland met name in vochtige gebieden, met een accent op het centrale fluviale district. Op de Britse Eilanden vroeger meer verbreid in East Anglia en noordelijk tot Cumberland; recentelijk vooral in het centrum en oosten van Engeland waar hij zeer plaatselijk is (LUFF 1998). In Groot-Brittannië op de waarschuwingslijst (HYMAN 1992). In Denemarken vrij algemeen en verbreid in het zuiden en zuidoosten van Jutland en op de eilanden (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië verbreid en algemeen in het zuiden van Zweden en Finland, ook rond de Botnische Golf; in Noorwegen alleen in het uiterste zuidoosten (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland verbreid, vooral in het noorden en oosten, in Midden- en Zuid-Duitsland zeldzamer (HORION 1941). In Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) en Thüringen (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995) op de Rode Lijst. In Westfalen overal algemeen (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland zeer zeldzaam, slechts drie vindplaatsen in het westen en Tessin (MARGGI 1992), op de Rode Lijst. In België vooral in het centrale deel van het land, maar voornamelijk oude waarnemingen (DESENDER 1986). Als zeldzaam op de Vlaamse lijst (DESENDER ET AL. 1995).

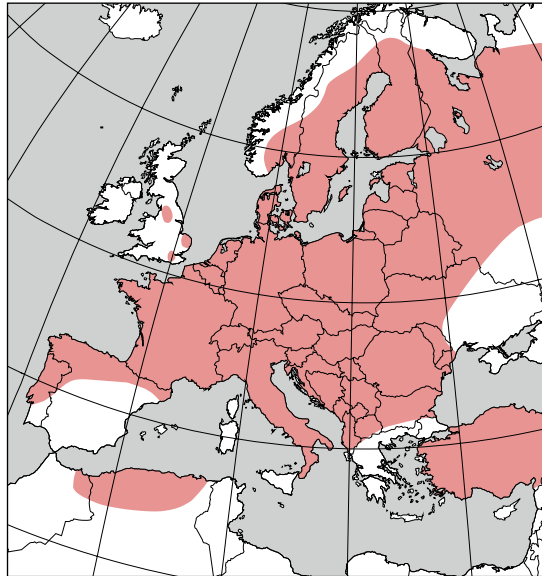
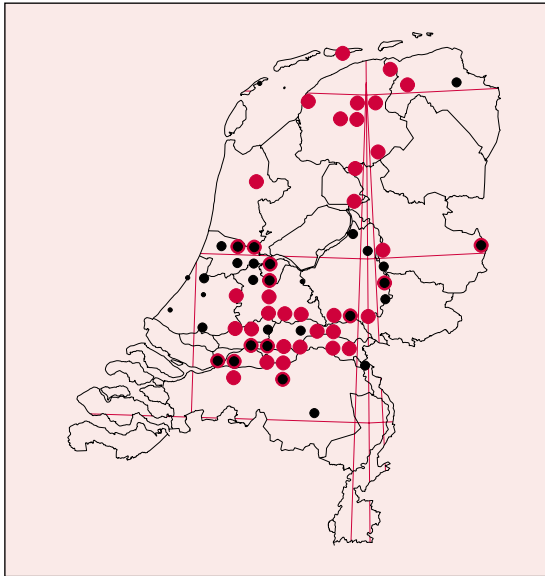
Status: behalve in België, waar het aantal vindplaatsen sterk gedaald is, is in Nederland en het overige omliggend gebied het aantal waarnemingen min of meer gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Mesofiel-hygrofiel. Vooral langs stilstaand en stromend water, op min of meer beschaduwde plaatsen, vooral in dood riet (*Phragmites australis*) of in zeggebulten (*Carex*) maar ook in drogere terreintypen, in zandhaver (*Leymus arenarius*) en helm (*Ammophila arenaria*) aan de kust (LINDROTH 1974, 1986). Ook tussen strooisel en dood blad, met name onder wilgen (*Salix*) en elzen (*Alnus glutinosa*). In Midden-Europa van het laagland tot het montane gebied (BÜNGENER ET AL. 1991, BURMEISTER 1939). In Zwitserland vooral in relatief droge, montane gebieden (MARGGI 1992).

Vangpotten. Groep: Z(E) (2 series, 2 individuen). De vangsten komen uit duingrasland [2] en nat bos [22]. Dit geeft zeker een onvolledig beeld van de oecologie van deze soort. **Eurytopie, Bodem, Vocht en Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

365 *Philorhizus sigma*

365 *Philorhizus sigma*

Biologie

Nachtactief. Volwassen dieren gedurende het gehele jaar. Voortplanting in het voorjaar, in mei-juni. Overwintering als volwassen dier, vooral in rietstengels. De larve is onbekend.

Dispersie: dimorf (brachypteer?). Lindroth vermeldde één volledig gevleugeld dier, maar Assmann & Starke (1990), Bangsholt (1983), Desender (1989A) en Luff (1998) vonden alleen exemplaren met volkomen gereduceerde vleugels. Vliegwaarnemingen zijn dan ook niet bekend.

Bedreiging

Volgens Hyman (1992) wordt de soort onder meer bedreigd door verdroging als het gevolg van de verlaging van grondwaterstanden en het dempen van leemputten. Ook watervervuiling kan een rol spelen. Blijkens de vele vondsten in vochtige terreintypen in het noorden van het land (ZIE HEIJERMAN & BOOIJ 1985), algemener dan werd aangenomen. Voor het vaststellen van de bruikbaarheid als indicatorsoort is de oecologische informatie onvoldoende.